

Метод проектів – метод, що руйнує шкільну рутину

*Усе, що я пізнаю, я знаю, для чого мені це
потрібно та де й як я можу ці знання застосувати*
Є.Полат

«Протягом навчання в початковій школі учні повинні оволодіти ключовими компетентностями, які передбачають їх особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток, формуються на між предметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій» - так говориться в Державному стандарті початкової загальної освіти.

Формування ключових компетентностей розглядається сьогодні як необхідний компонент освіти. Це вимагає використання освітніх технологій, які активізують учнів, на відміну від передачі абстрактної, готової інформації відірваної від життя й життєвого досвіду.

Вважаю, що ефективною технологією навчання життєвим навичкам є проектна технологія. Вона ставить дитину в позицію творця, а не виконавця чужої волі.

Проект може застосовуватись як на уроках, так і в позакласній роботі, орієнтований на досягнення цілей самих учнів, тому неповторний; формує значну кількість навчальних і життєвих компетентностей, тому є ефективним; формує досвід, тому незамінний.

Проектна технологія принципово відповідає за встановлення міцного зворотного зв'язку між теорією і практикою в процесі навчання, виховання і розвитку особистості учня.

В основі методу проектів лежать:

- розвиток пізнавальних умінь і навичок учнів;
- уміння орієнтуватися в інформаційному просторі;
- уміння самостійно конструювати свої знання;
- уміння інтегрувати свої знання з різних галузей науки;
- уміння критично мислити.

Метод проектів орієнтований на самостійну діяльність учнів (індивідуальну, парну, групову) у відведений для неї час (від декількох хвилин уроку до декількох тижнів, а іноді й місяців). Учень навчається самостійно здобувати знання і використовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань. Учні отримують комунікативні навички та вміння, працюючи у різноманітних групах та виконуючи різні соціальні ролі («лідер», «виконавець», «посередник»); ознайомлюються з різними думками щодо однієї проблеми; учаться на власному досвіді й досвіді своїх товаришів; бачать результат власної праці.

Під час проектної діяльності вчитель є не тлумачем готових знань і їх транслятором, а рівноправним співучасником процесу здобуття, оброблення, аналізу й подання знань школярами. Це є значно складнішим, вимагає додаткового часу та додаткових зусиль і від учнів, і від учителя.

Використання методу проектів у початковій школі має на меті:

- створення умов для залучення всіх учнів класу до процесу пізнання;
- формування у школярів як спеціальних, так і загальнонавчальних, розвивальних умінь і навичок;
- надання кожному учню (навіть не дуже успішному в навчанні) можливості розмірковувати з приводу того, що він знає і думає;
- вироблення життєвих цінностей;
- створення атмосфери співробітництва, взаємодії;
- розвиток комунікативних якостей;
- створення комфортних умов навчання, які б давали кожному учневі відчуття своєї успішності, інтелектуальної спроможності, захищеності, значимості.

Що ж дає впровадження методу проектів для дітей 7—10 років? Саме у молодшому шкільному віці закладаються ціннісні установки, особистісні якості й ставлення до навколишнього світу.

Якщо цього не враховувати, якщо розглядати цей вік як малозначимий, як «прохідний» між садочком і середньою школою, порушується наступність між етапами розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів. І значна частина школярів так і не зможе досягти бажаних результатів.

Тому метод проектів дає кожному учневі можливість усвідомити свою включеність у спільну роботу; сприяє розвитку особистісної рефлексії, становленню активної, суб'єктної позиції у навчальній та інших видах діяльності.

Використовуючи проектну діяльність у виховній роботі, ви зрозумієте її неоціненну допомогу. Ви дуже швидко відчуєте, що перед вами не дітки 6—7 років, а згуртована спільнота, яка вміє аналізувати, має високу пізнавальну активність, здатна до самоаналізу в процесі групової рефлексії.

Разом з учнями ви зможете побудувати нестандартний навчальний процес, засвоїти набагато більше знань, які виходять за межі стандартної програми. Ви побачите мотиваційну готовність до міжособистісної взаємодії у навчальних і позанавчальних ситуаціях. Але навзамін учні мають відчувати доступність учителя, його відкритість у спілкуванні, віру в здібності кожного, довіру, вміння поставити себе на місце учня і побачити ситуацію його очима, здатність переживати за спільну роботу.

Як показує досвід роботи, при застосуванні методу проектів у молодшій школі ефективною є така послідовність його модифікацій: від короткотривалих до довготривалих міжпредметних проектів.

Метод проектів цікавий тим, що, з одного боку, дозволяє створити умови для розвитку інтелектуальних здібностей обдарованих дітей, а з іншого - проект дає можливість брати участь у цікавій і результативній роботі всім дітям. Крім того, типологія проектів дозволяє дітям вибрати собі найбільш комфортний характер діяльності.

Існують такі **види проектів**:

- творчий;
- ігровий;
- інформаційний;
- дослідницький;
- практично орієнтований;

- навчально-телекомунікаційний.

Визначальними рисами *творчих проєктів* є: спільна діяльність учасників без детально розробленої структури; розвиток спільної діяльності; завчасна домовленість про результати і форму їх представлення; обов'язкова наявність сценарію свята.

Так, мої вихованці були активними авторами та учасниками творчих проєктів. З учнями 3 класу ми досліджували питання «Майбутнє казки: Бути чи не бути?» По створенню казок до роботи були заохочені як діти, так і батьки вихованців. Учні вивчали казки, інсценізували їх, створювали електронні презентації, інтерактивні вікторини, відео сюжети тощо.

Під час роботи над проєктом «Майбутнє казки. Бути чи не бути?»

Учні 1 класу брали участь у навчальному проєкті з трудового навчання «Українські народні традиції в сучасному одязі». Окрім зібраного інформаційного матеріалу, школярі відгадували загадки про одяг, створювали власні ребуси, моделювали одяг та разом з батьками шили зразки дитячого одягу з використанням народних традицій.

Демонстрація одягу, створеного власноруч

Для *ігрових проектів* характерні: розподіл ролей; залучення творчої уяви: імітація соціальних і ділових стосунків; домінуючий вид діяльності — гра (1—2-й класи). Цікавим прикладом ігрового міні-проекту став виховний захід-спрощене судове засідання «Жувальна гумка: користь чи шкода» у 4 класі.

Для *інформаційних проектів* найважливіше — збирання інформації про певний об'єкт, явище; ознайомлення учасників проекту із цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів; наявність добре продуманої структури; систематична корекція у ході роботи над проектом. Структура такого проекту охоплює мету, обґрунтування актуальності, методи отримання та опрацювання інформації, результат (замітка, стаття, реферат, доповідь, відеофільм), презентацію.

Ми з вихованцями з'ясовували питання того, як приходить у світ маленький українець в роботі над проектом «Засвітилася зорина — народилася дитина». Четвертокласники вивчали народні традиції, ознайомлювалися із родинними обрядами, брали інтерв'ю в маленьких дітей. В результаті демонстрували зібраний матеріал через показ обряду купання немовляти, створеної електронної презентації та відео сюжету «Де беруться діти?»

Щоб досягти найкращих результатів у виконанні *дослідницьких проектів*, потрібні: добре обміркована структура; визначеність мети; актуальність предмета дослідження для всіх учасників; соціальна значимість; продуманість методів дослідження та експериментального застосування результатів.

Так, готуючи проект «Чисте повітря» учні здійснили дослідницький практикум тему «Виявлення пилу в повітрі та встановлення джерел його забруднення». Спочатку учні ознайомилися з інформацією про лишайники: якого кольору бувають, якого виду. Дізналися, що лишайники дуже вимогливі до чистоти повітря, і відсутність лишайників — показник максимального рівня забрудненості. Потім на шкільному подвір'ї досліджували наявність лишайників на деревах, за допомогою картонної рамки визначали їх щільність та робили висновки про рівень та джерела забруднення, готували рекомендації щодо збереження чистоти повітря.

Виявлення пилу в повітрі

А з учнями 2 класу в рамках проекту «Будьмо знайомі» дізнавалися про етимологію назв рослин та тварин. Яскравим продуктом проектної діяльності став створений учнями мультиплікаційний фільм «Чому ведмедя ведмедем назвали?»

З учнями ми проводимо вже і довготривалі дослідницькі проекти. Так, під час проекту «Не зривай першоцвіти» учні здійснили практичну роботу по вирощенню ранньоквітучої рослини – гіацинта. Ця робота тривала понад 3 місяці. Учні закріпили отримані знання щодо умов розвитку рослин та пристосування рослин до різних умов існування, а також порадували своїх мам живим подарунком до Жіночого свята.

У *практично-орієнтованих проектах* результат діяльності чітко визначений із самого початку. Для них характерні орієнтація на соціальні інтереси учнів; визначення функцій кожного з них; наявність чіткої координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень (консультацій, диспутів); презентація одержаних результатів і можливих засобів застосування їх на практиці (наприклад, діти із середнім рівнем навчальних досягнень зможуть використовувати створені диски як додаткову літературу).

Характеристики *навчально-телекомунікаційних проектів*: спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність учнів-партнерів, в основі якої лежить комп'ютерна телекомунікація, спрямована на спільну мету — дослідження певної проблеми, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення спільного результату діяльності; наявність міжпредметних зв'язків та більш глибока інтеграція знань, ніж в інших видах проектів.

Слід пам'ятати, що, *плануючи тематику проекту*, потрібно ретельно продумати:

- чи тема вибрана відповідно до запитів дітей;
- чи зможуть діти досягти успіху при виконанні проекту;
- чи заохочує проект розвиток творчого мислення, уяви та інших здібностей учнів;
- чи засвоять діти основні навички;
- чи зможуть вони краще зрозуміти предмети, явища навколишнього світу;
- чи відповідає проект спробам дітей самостійно осмислити та зрозуміти нову інформацію.

Незважаючи на різну тематику проектів, можна виділити такі

основні етапи і зміст проектної роботи:

1. Пошуковий: визначення теми проекту, пошук та аналіз проблеми, висування гіпотези, постановка цілі, обговорення методів дослідження.
2. Аналітичний: аналіз вхідної інформації, пошук оптимального способу досягнення мети проекту, побудова алгоритму діяльності, покрокове планування роботи.
3. Практичний: виконання запланованих кроків.
4. Презентаційний: оформлення кінцевих результатів, підготовка та проведення презентації, “захист” проекту.
5. Контрольний: аналіз результатів, коригування, оцінка якості проекту.

Таким чином, *проект — це «5 П»: проблема — планування — пошук інформації — продукт — презентація.*

Проектна діяльність у початковій школі успішно поєднується з дослідною, тому що діти — природжені дослідники, невтомні й старанні, спостережливі й допитливі. Потрібно тільки використовувати ці особливості для цілеспрямованого розвитку спеціальних знань і вмінь, необхідних у проектній діяльності, а саме:

- 1) рефлексивні вміння:

- уміння осмислювати завдання, для виконання якого бракує знань,
- відповідати на запитання: «Чого потрібно навчитися для виконання поставленого завдання?»»,

- побачити проблему;

2) пошукові (дослідницькі) вміння:

- висувати гіпотези,
- знаходити способи їх перевірки,
- самостійно знаходити відсутню інформацію;

3) комунікативні вміння:

- вступати в діалог,
- ставити запитання,
- висловлювати свою точку зору,
- брати інтерв'ю та ін.;

4) розвиток умінь і навичок експериментування:

5) презентаційні вміння й навички:

- навички монологічного мовлення,
- артистичні вміння,
- використання різних засобів наочності під час виступу,
- уміння відповідати на незаплановані запитання.

Проектне навчання – корисна альтернатива класно-урочній системі, але воно аж ніяк не повинно витіснити її й ставати певною панацеєю. Фахівці з країн, які мають великий досвід у цій справі, вважають, що проектне навчання варто використовувати як доповнення до інших видів прямого чи непрямого навчання, як засіб прискорення росту в особистісному вимірі, і в академічному.

Досвід роботи з методу проектів показує, що учні можуть виступати активними учасниками процесу створення проекту, виробляти свій власний погляд на інформацію, намічати мету й завдання та шукати шляхи їхнього рішення.

Метод проектів дозволяє учням учитися на власному досвіді й досвіді інших у конкретних справах і приносить задоволення учням, коли вони бачать продукт власної праці.

Вважаю, що у процесі спільної діяльності під час роботи над проектом в учнів формуються такі якості, як уміння працювати в колективі, брати відповідальність за вибір, рішення, розділяти відповідальність, аналізувати результати діяльності, підкоряти свій темперамент, характер, час інтересам спільної справи. Така робота з дітьми сприяє об'єднанню колективу, виявленню творчих здібностей кожної дитини, що є підґрунтям для подальшого розвитку в навчанні.

Під час презентації проекту